
Diamantová sůtra

Překlad - Jiří Černega

Tak jsem slyšel. Kdysi dlel Buddha v háji Dževatana, v království Šrávastí, a s ním shromáždění dvanácti set padesáti zkušených mnichů. Jak se přiblížila hodina ranního jídla, Buddha a jeho následovníci vzali své misky na almužny a vydali se k městu Šrávastí, kde chodili ode dveří ke dveřím a žebrali. Po návratu do háje odložili svá vycházková roucha, umyli si nohy, snědli ranní jídlo a pak se shromáždili kolem Buddhy. Ctihodný Subhuti povstal, upravil své roucho, poklekl na pravé koleno, sepjál ruce, uklonil se s úctou Buddhovi a řekl:

Tathágato, Ctěný světy! Můžeš nás poučit?

Buddha odpověděl: Zajisté, poučím každého bódhisattvu-mahásattvu.

Na to Subhuti řekl: Ctěný světy! Velice nás těší, že můžeme vyslechnout tvé poučení. Porad' nám, co máme říci těm mužům a ženám, kteří za námi přijdou zeptat se, jak mají začít s praxí, jež směřuje k dosažení Nejvyšší dokonalé moudrosti (anuttara-samjak-sambódhi). Co jim máme poradit, aby utišili svoji nepokojnou mysl a odstranili své žádostivé myšlenky?

Buddha odpověděl takto: Poslouchej pozorně a já ti odpovím tak, aby mi všichni rozuměli. Když za vámi přijdou dobří muži a ženy a budou si přát začít s praxí, jež směřuje k dosažení Nejvyšší dokonalé moudrosti, musí jednoduše následovat to, co vám nyní řeknu, a pak již velmi brzy budou schopni odstranit své rozlišující myšlenky a žádosti dosáhnout dokonalého klidu mysli.

Praktikování dávání (Dána páramitá)

Potom Buddha oslovil shromáždění následovně:

Každý na světě, počínaje nejvyššími bódhisattvy-mahásattvy, by měl následovat to, co vás budu nyní učit, neboť toto učení přinese osvobození každému - ať je vylíhnut z vejce, nebo narozen z dělohy, vylíhnut z jiker, nebo vytvořen přeměnou, s tvarem nebo bez tvaru, s mentálními schopnostmi i bez nich, nebo obojí, bez nich i s nimi, nebo ani bez nich ani s nimi - a povede jej k dokonalé nirváně. Ačkoli vědomých bytostí, jež mají být mnou dovedeny k Osvobození, je bezpočtu a neomezeně, přesto ve skutečnosti tu nejsou žádné vědomé bytosti, jež by měly býti mnou osvobozeny. Proč je tomu tak Subhuti? Protože pokud by existovaly v myslích bódhisattvů-mahásattvů takové despotické představy jevů, jako je existence vlastního ega, ega ostatních, jáství, rozdělené mezi nekonečně mnoho živých a mrtvých bytostí, nebo 'já' spojené do univerzálního Já, věčně existujícího, nezasloužili by si být nazýváni bódhisattvy-mahásattvy.

Nadto, Subhuti, bódhisattvové-mahásattvové, učíce dharmě druhé, měli by se nejdříve sami osvobodit od všech žádostivých myšlenek, vyvolaných krásnými pohledy, příjemnými zvuky, sladkými chutěmi, libými vůněmi, hebkými doteky, a ode všech svůdných myšlenek. Při své praxi dobročinnosti by neměli být ovlivněni žádným z těchto svůdných jevů. A proč? Neboť, nebudou-li při své praxi dobročinnosti ovlivněni takovými jevy, dosáhnou štěstí a zásluh, které jsou neocenitelné a přesahují veškeré chápání. Co myslíš, Subhuti, je možné odhadnout vzdálenost východních nebes?

Ne, není to možné, Vznešený!

A je možné odhadnout vzdálenost prostoru severních, jižních a západních nebes? Nebo vzdálenost některé ze čtyř stran vesmíru?

Ne, není to možné!

Stejně tak je nemožné odhadnout štěstí a zásluhy, kterých dojdou ti bódhisattvové-mahásattvové, jež praktikují dobročinnost, aniž by byli ovlivněni jakoukoliv z těchto despotických myšlenek. S touto pravdou by se měl seznámit každý hned na začátku.

Buddha pokračoval: Co myslíš, Subhuti, kdyby následovník daroval tolik milodarů, že by byly dostačující k nasycení tří tisíc velkých světů, mohl by tak dosáhnout značných zásluh a štěstí?

Subhuti odpověděl: Ano, mohl, Vznešený.

Buddha řekl: Subhuti, kdyby takové zásluhy a štěstí neměly žádnou podstatu, byly by pouhým slovním vyjádřením, tathágata by nepoužil slov 'štěstí a zásluhy'.

Co myslíš, Subhuti, je atomů, které tvoří tři tisíce velkých světů, bezpočtu?

Zajisté, Vznešený!

Když tathágata mluví o atomech vesmírného prachu, Subhuti, neznamená to, že má na mysli nějakou určitou nebo despotickou představu, ale používá těchto slov jen jako metafory. A stejně je tomu i se slovy 'velké vesmíry' - nevyjadřují žádnou určitou představu, jen používá slov jako slov.

Pokud některý dobrý následovník, muž či žena, Subhuti, obětovává ve prospěch dobročinnosti svůj život, generaci za generací, v takovém počtu, jako je zrnko písku ve třech tisících velkých vesmírech, a jiný následovník pouze studuje a dodržuje třeba jen jedinou strofu tohoto spisu a vysvětluje ji druhým, jeho štěstí a zásluhy budou neskonale větší.

Co myslíš, Subhuti, kdyby následovník daroval množství milodarů dostačující k nasycení tří tisíc velkých světů, mohl by tak dosáhnout značných zásluh a štěstí?

Subhuti odpověděl: Ano, mohl by tak dosáhnout značných zásluh a štěstí.

A proč? Protože to, co Buddha označuje jako štěstí a zásluhy, nepoukazuje na žádné konkrétní hodnoty nebo množství, používá jich jen v relativním smyslu.

Buddha pokračoval: Studuje-li a dodržuje-li jiný následovník jen jedinou strofu tohoto spisu a vysvětluje-li ji druhým, jeho štěstí a zásluhy budou mnohem větší. Proč? Neboť z těchto výkladů Buddhové dosáhli anuttara-samjaksambódhi a jejich učení je založeno na tomto posvátném spise. Ale když mluvím o učení těchto Buddhů a jejich dharmách, musím svá slova odvolat, protože tu nejsou ani žádní Buddhové ani žádné dharmy.

Buddha pokračoval: Když bódhisattva-mahásattva započne s praxí vedoucí k dosažení anuttara-samjak-sambódhi, musí také zanechat veškerého lpění na pojmech o jevech. Ze svého myšlení by měl definitivně vynechat veškeré myšlenky spojené s jevy - pohledu, zvuku, vůně, chuti, dotyku a všeho rozlišování na nich založeném, a tak udržovat své myšlení nezávisle na všech despotických pojmech o jevech. Mysl je takovýmto rozlišováním smyslových pojmů a následnými představami o jevech rozrušena a zapadne do nesprávných představ o sobě a svém 'já', právě tak jako o svém vztahu k druhým. To je důvodem, proč tathágata neustále připomíná, aby bódhisattvové-mahásattvové nebyli při své praxi dobročinnosti ovlivněni žádnou z těchto despotických představ o jevech, jako jsou pohledy, zvuky, chuti, vůně, dotyky a předměty mysli.

Bódhisattva-mahásattva by měl dávat milodary, aniž by byl ovlivněn předpojatými představami o sobě (svém 'já') a druhých ('já' druhých), tedy pouze z důvodu prospívání vědomým bytostem, vždy pamatuje na to, že obojí, jak jevy, tak vědomé bytosti, je třeba považovat jen za prázdné pojmy.

Přesto je učení tathágy naprosto pravdivé, důvěryhodné, neproměnlivé, nezvratné, není ani výstřední ani chimérické. Pokud v mysli bódhisattvymahásattvy, při praktikování dobročinnosti vyvstane nějaká z těchto despotických představ, jež rozlišuje mezi vlastním 'já' a 'já' ostatních, bude jako člověk, který jde ve tmě a nic nevidí. Nebude-li však v jeho mysli žádná z představ o dosažení štěstí a zásluh, kterých svojí praxí dosáhne, pak bude jako člověk s dobrým zrakem, jenž vidí všechny věci tak zřetelně, jako za denního světla.

Pokud bude nějaký dobrý následovník schopen poctivě dodržovat a studovat tento spis, okamžitě pozná svůj úspěch a dosáhne nevýslovného a nezměřitelného štěstí a zásluh; okamžitě jej pozná a přijme transcendentálním okem tathágy.

Praktikování mravní kázně
(*Šíla páramitá*)

Pokud je následovník pohnut k udělování předmětných darů, pak by zároveň měl praktikovat nesobecké milosrdenství (šila páramitu), to znamená, že by si měl neustále připomínat, že tu není žádného rozdílu mezi vlastním 'já' a 'já' druhých, a proto by měl praktikovat dobročinnost nejen udělováním předmětných darů, ale i nesobeckých darů milosrdenství. Bude-li následovník praktikovat milosrdenství, brzy dosáhne anuttara-samjak-sambódhi.

To, co jsem právě řekl, Subhuti, neznámá, že by měl následovník při dávání milodarů chovat v mysli nějakou despotickou představu o milosrdenství, neboť milosrdenství je pouhé slovo a dobročinnost by měla být spontánní a nesobecká.

Buddha pokračoval: Navrší-li následovník sedm pokladů do takové výše hory Sumeru a v takovém počtu, jako je hora Sumeru ve třech tisících velkých vesmírů, a daruje je jako akt dobročinnosti, jeho zásluhy budou menší, než zásluhy toho, kdo jen jednoduše dodržuje a studuje tento spis, a s milosrdenstvím v srdci jej učí druhé. Jeho zásluhám se nic nevyrovná.

Buddha pokračoval: Nemysli si, Subhuti, že tathágata uvažuje ve své mysli takto: 'Vysvobodím všechny lidské bytosti'. To by totiž byla nedůstojná myšlenka. Proč? Protože ve skutečnosti zde nejsou žádné vnímající bytosti, které by měly být osvobozeny tathágatou. Kdyby tu byly nějaké vnímající bytosti, které mají být osvobozeny tathágatou, znamenalo by to, že tathágata choval ve své mysli mylné představy o jevech jako jsou vlastní 'já', 'já' ostatních žijících bytostí a univerzální já. Když tathágata hovoří o sobě, nepodržuje v mysli žádnou z takových mylných představ. Jen lidské bytosti žijící na Zemi přemýšlí o sobě, jako o osobním vlastnictví. Subhuti, označení 'lidské bytosti', kterého použil tathágata, neznámá, že tu jsou nějaké takové bytosti. Použil jsem toho jen jako metafory.

Buddha pokračoval: Pokud následovník udělí tolik almužen, jako je bohatství sedmi pokladů, dostačující nasytiti tolik světů, kolik je zrněk písku v řece Ganze, jiný následovník, který pochopil neexistenci 'já' ve všech věcech a tak dosáhl dokonalého 'ne-já', získá mnohem více štěstí a zásluh, než ten, kdo pouze praktikuje předmětnou dobročinnost. A proč? Protože bódhisattva-mahásattva nepovažuje své štěstí a zásluhy za své vlastní.

Subhuti se otázel Buddha:

Co to znamená, že bódhisattvové-mahásattvové nepovažují své štěstí a zásluhy za své vlastní?

Buddha odpověděl: Jelikož bódhisattva-mahásattva nikdy sobecky netouží po dosažení takového štěstí a zásluh, nepovažují je za své vlastní, nýbrž za vlastnictví všech žijících bytostí.

Praktikování pokory a trpělivosti
(*Kšánti páramitá*)

Co myslíš, Subhuti, mohl by následovník, který dosáhl stupně šróatápatti, tj. 'do proudu vstupující', o sobě nesprávně tvrdit - 'já jsem vstoupil do proudu'?

Subhuti odpověděl: Ne, ctěný světy! Nemohl. Neboť ačkoli stupeň, jehož dosáhl, znamená, že vstoupil do proudu, ve skutečnosti nevstoupil nikam a ani jeho mysl nechová žádné takové představy, jako jsou tvar, zvuk, chuť, vůně, dotek a rozlišování. Je nazýván šróatápatti jen proto, že to označuje stupeň, kterého dosáhl.

Co myslíš, Subhuti, mohl by následovník, který dosáhl stupně sakradágámin, tj. 'jen jednou se vracející', o sobě nesprávně tvrdit - 'já jsem dosáhl stupně sakradágámin' (jednou se vracejícího)?

Ne, ctěný světy, nemohl. Protože stupeň sakradágámin znamená, že se zrodí již jen jednou v tomto světě. Ve skutečnosti se však již nenarodí ani v tomto světě, ani v žádném jiném. A protože toto poznal, je oprávněn být nazýván sakradágámin (je to právě toto poznání, které jej opravňuje k tomu, aby byl nazýván sakradágámin).

Co myslíš, Subhuti, mohl by následovník, který dosáhl stupně anágámin, tj. 'nevracející se', chovat v mysli takovou nesprávnou představu jako - 'já jsem dosáhl stupně anágámin'?

Ne, ctěný světy, nemohl. Protože stupeň anágámin znamená, že se již naposled narodil na tomto světě, ale ve skutečnosti ten, kdo dosáhl tohoto stupně, nikdy nechová takové nesprávné představy a to je důvod, který jej opravňuje být nazýván anágámin.

Co myslíš, Subhuti, mohl by následovník, který dosáhl stupně arhata, tj. plně osvícený, chovat v mysli takové nesprávné představy, jako 'já jsem se stal arhatem'?

Ne, ctěný světy, nemohl. Neboť ve skutečnosti tu není žádný plně osvícený. Kdyby následovník, který dosáhl tohoto stupně Osvícení, choval ve své mysli takové nesprávné představy, jako 'já jsem se stal arhatem', brzy by začal uchopovat i představy jako vlastní 'já', 'já' druhých, živé bytosti a univerzální 'já'. Ó, Vznešený! Prohlásil jsi, že jsem dosáhl samádhi a tím i cíle lidského snažení, a proto mohu být nazýván arhatem. Pokud bych choval ve své mysli představu - 'já jsem arhat osvobozený od všech žádostí!' - nemohl bys prohlásit, že Subhuti se raduje z praxe utišení. Protože však ve skutečnosti nechovám žádné takové nesprávné představy, můžeš skutečně tvrdit - 'Subhuti se raduje z praxe utišení'.

Co myslíš, Subhuti, když byl tathágata v minulém životě s Dípankara Buddhou, obdržel jsem nějaké určité učení, nebo jsem získal určitý stupeň dokonalosti, na jehož základě jsem se později stal Buddhou?

Ne, ctěný světy. Když byl tathágata následovníkem Buddy Dípankary, ve skutečnosti neobdržel žádné určité učení, ani nedosáhl žádného stupně dokonalosti.

Co myslíš, Subhuti, jsou bódhisattvové-mahásattvové ozdobou Buddhových zemí, do nichž přicházejí?

Ne, ctěný světy. Neboť, co má Buddha na mysli výrazem 'ozdobou Buddhových zemí' si odporuje, protože Buddhovy země takto ozdobené, by už nemohly být nazývány Buddhovými zeměmi. Výraz 'ozdoba Buddhových zemí' je pouhou metaforou.

Buddha pokračoval: To je důvod, Subhuti, proč by mysli všech bódhisattvů měly být očištěny od všech takovýchto nesprávných představ, spojených s viděním, slyšením, chutnáním, čicháním, dotýkáním a rozlišováním! Bódhisattvové by měli používat svých mentálních schopností spontánně a přirozeně, ale tak, aby nebyly omezovány apriorními představami, vyvstávajícími na základě kontaktu smyslů se smyslovými objekty.

Představ si, Subhuti, člověka velkého jako hora Sumeru. Co myslíš, mohli bychom jej považovat za velkého?

Značně velkého, ctěný světy! To, co Buddha opravdu myslí výrazem 'velikost lidského těla', není limitováno naprosto žádnou nesprávnou představou, a proto to může být oprávněně nazýváno 'velkým'.

Když tathágata vykládá Třetí páramitu - Trpělivosti, nechová v mysli žádnou nesprávnou představu o jevu 'trpělivost', pouze se na ni odvolává, jako na Třetí páramitu. A proč? Neboť i tehdy, když mi v minulém životě princ Kalingů odřezával maso z těla a končetin, byl jsem prost všech takových představ, jako vlastní 'já', 'já' druhých, živé bytosti a univerzální 'já'. Kdybych v okamžiku svého utrpení choval v mysli některou z těchto nesprávných představ, nevyhnutelně bych upadl do netrpělivosti a nenávisti.

Upamatovávám se na to, Subhuti, že jsem využíval svých pěti set předešlých životů k praktikování trpělivosti a pokory, a i tehdy byla moje mysl svobodná od všech takových nesprávných představ o jevech, jako je vlastní 'já', 'já' druhých, živé bytosti a univerzální 'já'.

Vznešený zakončil: Pokud tu je, Subhuti, nějaký následovník, který ještě nevyčerpal svoji špatnou karmu, nejdříve musí vytrpět přirozené následky svých skutků z předešlých životů, trpělivě a poctivě bude dodržovat a studovat tento spis, a kvůli tomu bude lidmi opovrhován a pronásledován, poté bude jeho karma okamžitě naplněna a on naráz dosáhne anuttara-samjak-sambódhi.

Vzpomínám si Subhuti, jak jsem kdysi dávno, nekonečně mnoho kalp před objevením se Dípankara Buddhy, prost jakýchkoliv špatných skutků, uctíval jsem a dával dary, obdržel jsem pokyny k náboženské praxi a morální disciplíně od 4.800 miliard Buddhů. Pokud ve vzdáleném věku poslední kalpy tohoto světa bude následovník důsledně dodržovat, studovat a praktikovat učení tohoto spisu, štěstí, kterého tím dosáhne, daleko předčí to, jež jsem získal během těchto dlouhých let uctívání a disciplíny, pod vedením těchto mnoha Buddhů. Ano, předčí to mé ubohé zásluhy v poměru deset miliard ku jedné. A ještě více, jako nespočetně miliard ku jedné.

Buddha pokračoval: V kontrastu s tím, co jsem právě řekl o nesrovnatelných zásluhách a štěstí, kterého se dostane následníkovi, jenž bude dodržovat, studovat a praktikovat tento spis, musím tě upozornit, že tu pravděpodobně budou i tací následovníci, kteří budou tímto spisem pobouřeni a nebudou tomu chtít věřit. Měl bys mít vždy na paměti, že právě tak, jako dharma tohoto spisu přesahuje lidské myšlení, tak i účinek a konečný výsledek dosažený jeho studováním a praktikováním je nevyzpytatelný.

Praktikování horlivosti a vytrvalosti (*Vírja páramitá*)

Co myslíš, Subhuti, kdyby tu bylo tolik řek Gang, kolik je zmek písku v řece Ganze, bylo by jich velice mnoho?

Velmi mnoho, Vznešený!

Předpokládejme, že by zde bylo tolik řek, jak by pak muselo být nespočetné množství zmek písku v nich! A přesto, Subhuti, kdyby dobrý následovník, muž či žena, udělil takové množství almužen, jaké obsahuje sedm pokladů, rovnajících se tolika zrnkům písku, budou jeho zásluhy a štěstí, jež nabude, značné?

Budou značné, Vznešený!

Když však jiný následovník po prostudování a praktikování jen jediné strofy ji bude objasňovat a vykládat druhým, pak jeho zásluhy a štěstí budou mnohem větší.

Nadto, Subhuti, pokud bude kterýkoli následovník učit pouze jednu strofu tohoto spisu na kterémkoliv místě, pak se stane toto místo posvátným a uctívaným a bude zahrnováno milodary od bohů, dévů a duchů, jako kdyby to byla posvátná pagoda nebo chrám. Jak posvátné by pak muselo být místo, kde by některý následovník studoval a praktikoval celý tento spis! Mohu tě ujistit, Subhuti, že takový následovník dosáhne anuttara-samjak-sambódhi, a místo, kde tento spis bude uctíván, bude jako chrám zasvěcený Buddhovi nebo některému z jeho nejbližších následovníků.

Buddha pokračoval: Bude-li tu nějaký dobrý následovník, jenž bude ochoten ve své snaze obětovat svůj život ráno, v poledne nebo večer, při tolika příležitostech, jako je zmek písku v řece Ganze a jež se budou opakovat po 100.000 miliard kalp, budou pak jeho zásluhy velké?

Ano, budou, Vznešený!

Předpokládejme, Subhuti, že další následovník bude pečlivě dodržovat a studovat tento spis, bude jej vykládat druhým a bude jej rozšiřovat opisováním a rozdáváním druhým; jeho štěstí a zásluhy tím budou ještě mnohem větší.

Jinak řečeno, Subhuti, tento spis obsahuje moc a sílu, která je neomezená, a tathágata jej objasňuje pouze těm následovníkům, kteří se opravdově a vytrvale snaží o dosažení realizace anuttara-samjak-sambódhi a o dosažení stupně soucitu, jak je charakterizován mahájánou. Následovníky, kteří budou schopni důsledně a vytrvale dodržovat a studovat tento spis, objasňovat jej druhým a dále jej rozšiřovat, ty bude Buddha podporovat tak dlouho, až dosáhnou této neocenitelné, neomezené a nádherné moci a síly. Takoví následovníci budou sdílet s tatháगतou tíhu soucitu a odměnu konečného cíle anuttara-samjak-sambódhi.

A proč platí tento slib pouze pro následovníky mahájány?

Protože následovníci hínajány nebyli schopni osvobodit se od takových nesprávných jevů, jako je vlastní 'já', 'já' druhých, živé bytosti a univerzální 'já', a důsledkem toho ještě nejsou schopni poctivě a důsledně dodržovat, studovat a šířit tento spis.

Poslouchej, Subhuti! Místa, kde bude tento spis dodržován, studován a vykládán, se stanou posvátným a budou uctívána, jako by to byly chrámy a pagody, k nimž se ubírají poutníci s obětními dary a jež dévové zasypávají nebeskými květy.

Praktikování meditace (*Dhjána páramitá*)

Dále se Subhuti otázal Buddha:

Když se dobrý následovník, muž či žena, který začíná s praxí vedoucí k dosažení anuttara-samjak-sambódhi (a jehož mysl je stále neklidná) vyptává, jak má uklidnit svoji mysl a úplně ztišit své neklidné myšlenky a žádosti, co mu máme říci?

Buddha odpověděl: Každý dobrý následovník, který se rozhodne praktikovat soustředění mysli ve snaze dosáhnout anuttara-samjak-sambódhi, by měl chovat pouze jedinou myšlenku, jmenovitě, když dosáhnu této nejvyšší dokonalé moudrosti, dovedu všechny vědomé bytosti do věčného klidu nirvány.

Pokud je tento důvod a slib upřímný, pak jsou tyto vědomé bytosti již osvobozeny.

A přesto, Subhuti, když je plná Pravda realizovaná, člověk ví, že žádná vědomá bytost nebyla nikdy osvobozena. A proč, Subhuti? Protože, kdyby bódhisattvové-mahásattvové chovali v mysli takové nesprávné představy jako vlastní 'já', 'já' druhých, živé bytosti a univerzální 'já', nemohli by být zvaní bódhisattvy-mahásattvy. Co to znamená, Subhuti? Znamená to, že tu nejsou žádné vědomé bytosti, které by měly být osvobozeny a není tu žádné 'já', jež by mohlo začít s praxí vedoucí k dosažení anuttara-samjak-sambódhi.

Co myslíš, Subhuti, měl tathágata, když byl s Dípankara Buddhou, takovou nesprávnou představu o dharmě, že je oprávněn hledat intuicí dosažení anuttara-samjak-sambódhi?

Ne, Vznešený. Z toho, co jsi nám již dříve řekl, jsem vyrozuměl, že jsi neměl žádné takové nesprávné představy.

Buddha byl s odpovědí Subhutiho velice spokojen a řekl: Máš pravdu, Subhuti. Ve skutečnosti tu není žádná taková představa o dharmě. Kdyby tu byla, nemohl by mi Dípankara Buddha předpovědět, že v některém z příštích životů dosáhnu Buddhovství pod jménem Šákjamuni. Co to znamená, Subhuti? Znamená to, že to, čeho jsem dosáhl, není něčím ohraničeným, co by mohlo být nazýváno anuttara-samjak-sambódhi, ale je to Buddhovstvím, jehož podstata je totožná s podstatou všech věcí, a je to tím, čím to je - univerzálním, nepochopitelným, nevyzpytatelným.

Představ si, Subhuti, že je zde stále ještě nějaký následovník, který tvrdí, že tathágata měl nějaké představy o dharmě, jež jej opravňovala k hledání a dosažení anuttara-samjak-sambódhi. Necht' je skutečně rozuměno tomu, že tathágata skutečně neměl žádné představy o dharmě, jež by jej opravňovala k hledání a dosažení anuttara-samjak-sambódhi. Buddha to ještě zdůraznil těmito slovy:

Buddhovství, kterého tathágata dosáhl, je i není totožné s anuttara-samjaksambódhi. Což je pouze jiným vyjádřením toho, že fenomény všech věcí jsou totožné s buddhovstvím a anuttara-samjak-sambódhi, což není ani realita ani nerealita, ale setrvává to společně se všemi jevy v prázdnotě a tichu, nepochopitelné a nevyzpytatelné. Proto neustále zdůrazňuji, že dharmu všech věcí nemůže být nikdy pochopena žádnou představou jevů, jakkoli univerzální tato představa může být. Proto je to také dharmou nazýváno a proto tu také není nic podobného dharmě.

Představ si, Subhuti, že bych mluvil o velikosti lidské postavy, jak bys tomu rozuměl?

Ctěný světy! Měl bych tomu rozumět tak, že Buddha nemluví o velikosti lidské postavy, jako o určité představě tohoto jevu, ale, že jsou to jen slova názorného významu.

Stejně je tomu i v případě, kdy bódhisattvové-mahásattvové mluví o osvobození nespočetných vědomých bytostí. Pokud by měli na mysli jakoukoliv nesprávnou představu o vědomých bytostech nebo o určitém počtu, pak by nebyli bódhisattvy-mahásattvy. A proč, Subhuti? Protože důvodem k tomu, že jsou tak nazýváni, je právě to, že se úplně zbavili všech takových nesprávných představ. Tathágatovo učení je osvobozeno od všech nesprávných představ, jako jsou vlastní 'já', 'já' druhých, živé bytosti a univerzální 'já'.

Aby toto učení ještě více zdůraznil, Buddha pokračoval: Pokud by bódhisattva-mahásattva mluvil takto: 'Okrášlím Buddhovy Země', byl by hoden označení bódhisattva-mahásattva? A proč? Protože tathágata výslovně učil, že pokud bódhisattva-mahásattva používá takovýchto slov, nesmí chovat v mysli žádné

nesprávné představy o jevech; takových výrazů může použít jen jako názorných slov.

Pouze ti následovníci, jejichž porozumění pronikne dostatečně hluboko do významu tathágatova učení o 'ne-já' věcí a živých bytostí, a kteří tedy zcela jasně chápou jejich význam, ti jsou hodni být nazváni bódhisattvy-mahásattvy.

Buddha se dále otázel: Co myslíš, Subhuti, má tathágata fyzické oko?

Subhuti odpověděl: Zajisté má, Vznešený.

A má oko Osvícení, Subhuti?

Zajisté, jinak by nemohl být Buddhou.

Má Tathágata oko transcendentální inteligence?

Zajisté má, Vznešený.

Má tathágata oko duchovní intuice?

Ano, Vznešený, má.

Má tathágata oko Buddhovy lásky a soucitu ke všemu vědomému životu?

Subhuti přikývl a řekl: Ano, Vznešený, miluješ a soucítíš se vším vědomým životem.

Co myslíš, Subhuti, když mluvím o zrnkách písku v řece Ganze, mám na mysli skutečná zrnka písku?

Ne, Vznešený, jen jsi o nich mluvil, jako o zrnkách písku.

Kdyby tu bylo tolik řek Gang, jako je zmek písku v řece Ganze, Subhuti, a tolik Buddhových Zemí, jako by bylo zmek písku ve všech těch řekách, byly by tyto Buddhovy země velmi početné.

Zajisté, Vznešený.

Poslyš, Subhuti. V těchto nespočetných Buddhových zemích jsou nejrůznější formy vědomých bytostí, s různými představami, jež jsou tathágotovi všechny dobře známy, ale žádnou z nich nechová v mysli, jako nesprávnou představu o jevech. Jsou to pouhé myšlenky. Žádná z těchto nespočetných představ, nashromážděných od časů bez počátku, v přítomnosti, bez konce do budoucnosti, není uchopitelná.

Buddha zakončil: Kdyby nějaký dobrý následovník, muž či žena, mohl vzít 3.000 velkých vesmírů a rozemlít je na prášek, který by rozhodil do prostoru; co myslíš, Subhuti, měl by tento prášek nějakou individuální existenci?

Subhuti odpověděl: Ano, Vznešený. Jemný prášek roztroušený v nekonečnu má relativní existenci, ale protože Vznešený pouze názorně používá slov, nemá tedy prášek individuální existenci. Jinak by představoval víru v existenci hmoty, jako nezávislé a o sobě existující entity (jsoucna), kterou samozřejmě hmota není.

Používá-li tathágata výrazu 3.000 velkých vesmírů, koná tak pouze ve smyslu znázornění. A proč? Protože, kdyby 3.000 velkých vesmírů skutečně existovalo, jejich jediná realita by spočívala v jejich kosmické jednotě. Ať už jako jemný prášek, nebo jako velké vesmíry, co na tom záleží? Pouze ve smyslu kosmické jednoty, konečné, prapůvodní podstaty, se o nich tathágata může zmiňovat.

Buddha byl takovou odpovědí potěšen a řekl:

Subhuti, ačkoli pozemské lidské bytosti vždy chovají nesprávné představy o hmotě a velkých vesmírech, nemá tato představa skutečný základ - je pouhou iluzí smrtelné mysli. I v případě, kdy se o hmotě a velkých vesmírech zmiňuji ve smyslu kosmické jednoty, je to stále něco naprosto nepochopitelného.

Buddha pokračoval: Pokud by nějaký následovník říkal, že se tathágata ve svém učení neustále zmiňuje o vlastním 'já', 'já' druhých, živých bytostech a univerzálním 'já'; co myslíš, Subhuti, mohl by takový následovník porozumět významu mého učení?

Ne, Vznešený! - odpověděl Subhuti - neboť, když se o nich Vznešený zmiňuje, nikdy nemá na mysli jejich skutečnou existenci; těchto slov používá jen názorně. Pouze v tom smyslu mohou být používány, neboť představy, pojmy, omezené pravdy a dharmy (tj. všechny příčinné jevy - jako myšlenky, atd.) nejsou více reálné, než je hmota a jevy.

Buddha to dále zdůraznil těmito slovy:

Subhuti, když následovníci začínají s praxí, vedoucí k dosažení anuttara-samjak-sambódhi, měli by vidět a realizovat to, že všechny věci a všechny dharmy jsou prázdné a proto by neměli ve svých myslích chovat vůbec žádné nesprávné představy.

Buddha pokračoval: Subhuti, pokud by nějaký následovník daroval tathágotovi tolik milodarů, že se vyrovnají bohatství sedmi pokladů a postačují k nasycení nespočetných světů; a jiný následovník, dobrý muž či žena, by ve své praxi vedoucí k dosažení anuttara-samjak-sambódhi, důsledně dodržoval a studoval jen jedinou strofu tohoto spisu a vysvětloval ji druhým, jeho zásluhy a štěstí budou větší.

Jak je možno, Subhuti, vysvětlit tento spis druhým a nemít při tom na mysli žádné nesprávné představy o věcech, jevech a dharmách? Je to možné jen tak, že mysl je neustále udržována v dokonalé vyrovnanosti a tichosti, a v jednotě s 'tako-jdoucím', bez přítomnosti vlastního 'já', což je tathágotovstvím. A proč? Protože všechny pojmy a představy mysli o hmotě, jevech a o všech příčinných faktorech, a všechny ideje, myšlenky, mínění, názory, záměry a úmysly, k tomu se vztahující, jsou jako sen, přízrak, vidina, bublina, stín, mizející rosa, světlo blesku. Každý

skutečný následovník by měl takovýmto způsobem pohlížet na všechny jevy a na všechny činnosti myslí, a udržovat svoji mysl prázdnou, klidnou a bez 'já'.

Praktikování moudrosti (Pradžňá páramitá)

Co myslíš, Subhuti, dosáhl tathágata něčeho takového, co by mohlo být popsáno jako anuttara-samjak-sambódhi? Učil tě někdy něčemu takovému?

Subhuti odpověděl: Tak, jak já rozumím Buddhovu učení, není zde nic takového, jako je anuttara-samjak-sambódhi a ani není možné, aby tathágata učil nějaké určité dharmě. A proč? Protože to, čemu tathágata učí, je ve své základní podstatě nepochopitelné a nevyzpytatelné, není to ani existující, ani neexistující, ani fenomén, ani ne-fenomén. Co to znamená? Znamená to, že buddhové a bódhisattvové nedosáhli Osvícení nějakým určitým učením, ale intuitivním procesem, který je spontánní a přirozený.

Buddha se dále otázal Subhutiho: Co myslíš, Subhuti, je možné rozpoznat tathágatu podle 32 znaků fyzické dokonalosti?

Ano, Ctěný světy! - odpověděl Subhuti - Tathágata může být takto poznán.

Je-li tomu tak, Subhuti, pak Čakravartí, legendární král světa, který měl také 32 znaků dokonalosti, by též mohl být zařazen mezi tatháगतy.

Subhuti, uvědomiv si svou chybu, řekl:

Ctěný světy! Nyní si již uvědomuji, že tathágata nemůže být rozpoznán podle 32 znaků fyzické dokonalosti.

Buddha na to odpověděl: Pokud bude někdo pohlížet na podobu tatháगतy s tvrzením, že zná tathágatu, a bude jej uctívat a klanět se mu, takový člověk nepochopil a nezná opravdového tatháगतu.

Co myslíš, Subhuti, je možné vidět tatháगतu ve fenoménu jeho fyzického vzhledu?

Ne, není to možné, protože fenomén jeho fyzického vzhledu není totožný s tatháगतovou podstatou.

Správně, Subhuti. Fenomén fyzického vzezření je zcela iluzorní. Dokud následovník nepochopí toto, pak nemůže poznat skutečného tatháगतu.

Co myslíš, Subhuti, může člověk pochopit osobnost tatháगतy podle 32 znaků fyzické dokonalosti?

Nemůže, protože výraz '32 znaků fyzické dokonalosti' neoznačuje žádnou konkrétní představu o Buddhových kvalitách. Tathágata jej používá jen jako metafory.

Buddha řekl: Pokud by nějaký následovník tvrdil, že tathágata nyní přichází, nyní odchází, sedá si, lehá si, - neporozuměl by tak tathágotovu učení. Proč? Protože slovo tathágata znamená: 'Takto přicházející' a 'Takto odcházející', skutečný tathágata nikdy odnikud nepřichází, ani nikdy nikam neodchází. Označení 'tathágata' je pouhým slovem.

Buddha se znovu otázel Subhutiho:

Může být tathágata plně poznán podle jakékoli projevené formy, ať těla, myšlenky, představy nebo názoru?

Ne, ctěný světy, protože jev formy je nepřiměřený inkarnaci buddhovství. Je to pouhý výraz, jenž znázorňuje jen to, co je pochopitelné rozumem.

Co myslíš, Subhuti, může být tathágata poznán podle jakékoli z jeho transcendentálních proměn (jeho různých ztělesnění nebo tvarů)?

Ne, ctěný světy, nemůže, protože to, co Buddha nazval 'transcendentální proměnou', je pouhou metaforou. Ani nejvyšší bódhisattvové-mahásattvové nejsou schopni intuitivně plně poznat to, co je ve své podstatě nevyzpytatelné.

Buddha pokračoval: Právě tak se nedomnívej, Subhuti, že úplný opak je pravdou. Nemůžeš si myslet, že když tathágata dosáhl anuttara-samjaksambódhi, že to nebylo pomocí jeho 32 znaků fyzické dokonalosti. Neboť, pokud si to budeš myslet, pak, když začneš s praxí směřující k dosažení anuttara-samjak-sambódhi, budeš se domnívat, že všechny soustavy jevů a všechny pojmy a představy o jevech musí být úplně odstraněny a zavrženy. Takto nemůžeš uvažovat. Proč? Protože, když se následovník věnuje praxi směřující k dosažení anuttara-samjak-sambódhi, neměl by ani uchopovat představy o jevech, ani je zavržovat.

Poté Buddha varoval Subhutiho:

Nedomnívej se, že by tathágata někdy uvažoval takto: Vyhlásím systém učení k objasnění dharmy. Nikdy by jsi neměl chovat ve své mysli takovéto nesprávné myšlenky. Proč? Protože, pokud by nějaký následovník uvažoval takto, nejen, že by nepochopil učení tathágoty, ale zároveň by je tím i pomlouval. Navíc to, o čem se nyní mluvilo jako o 'systému učení', nemá žádný význam, neboť Pravda nemůže být rozdělena na kousky a seřazena tak, aby vytvářela určitý systém. Slova mohou být použita jen jako metafora.

Nato se Subhuti, neboť byl Osvíceným a tudíž obdařený transcendentální inteligencí, otázel Buddha:

Vznešený! Zasluchne-li náhodně výklad tohoto spisu nějaká vědomá bytost, ve věcích jež nadejdou, probudí se v její mysli víra v toto učení?

Buddha řekl: Proč stále ještě chováš ve své mysli takové nesprávné představy, Subhuti?

Není tu nic takového, jako vědomé bytosti, ale ani tu není nic, co by nebylo vědomými bytostmi. A proč, Subhuti? Protože, co máš na mysli jako vědomé bytosti, je neskutečné a neexistující. Pokud by tathágata ve svém učení použil taková slova, pak by jich použil jen jako metafory. Tvá otázka je tedy bezvýznamná.

Subhuti se znovu otázel: Vznešený! Když jsi dosáhl anuttara-samjak-sambódhi, uvědomil sis ve své mysli, že jsi ničeho nedosáhl?

Buddha odpověděl: Přesně tak. Když jsem dosáhl anuttara-samjak-sambódhi, neuchopoval jsem ve své mysli žádné představy o dharmě, ani ty nejjemnější. Dokonce i označení anuttara-samjak-sambódhi jsou pouhá slova.

Nadto Subhuti, toho, čeho jsem v anuttara-samjak-sambódhi dosáhl, je stejné jako to, čeho dosáhli i ostatní. Je to něco, kde není rozdíl, tedy nic, co by mohlo být považováno za vyšší stav, nebo nižší stav. Je to něco úplně nezávislého na jakýchkoliv určitých představách, jako jsou vlastní 'já', 'já' ostatních, živé bytosti a univerzální 'já'.

Závěr

Subhuti se dále otázel Buddha:

Ctěný světy! Pokud někdy v budoucnosti některý z následovníků uslyší toto učení nebo jeho část, oddíl nebo jen větu - probudí to skutečnou víru v jeho mysli?

O tom nepochybuj, Subhuti. I ve vzdálené době, 500 let po tathágatově nirváně, tu budou ti, kteří praktikujíce dobročinnost a dodržujíce Předpisy budou věřit oddílům a větám tohoto spisu, a v jejich myslích bude probuzena skutečná, čistá, ničím nezkalená víra. Měl by jsi si však uvědomit, že tito následovníci již dávno zaseli semínka dobra, a to ne pouze před jedním Buddhovým oltářem nebo dvěmi, pěti, ale před oltáři 100.000 miliard Buddha, proto jim stačí, aby vyslechli pouze oddíl nebo větu tohoto spisu a v jejich myslích bude okamžitě probuzena čistá a opravdová víra.

Subhuti, tathágata ví, že ty vědomé bytosti v kterých bude po vyslechnutí oddílu a vět tohoto spisu probuzena víra, dosáhnou štěstí a zásluhy, jež jsou nesrovnatelné. Jak to vím? protože tyto vědomé bytosti již musely upustit od nesprávných představ o jevech, jako jsou vlastní 'já', 'já' druhých, živé bytosti a univerzální 'já'. Kdyby tomu tak nebylo, jejich mysl by nevyhnutelně musela uchopovat takovéto představy a v důsledku toho by nebyly schopny praktikovat dobrosrdečnost a dodržovat Předpisy.

Nadto, již tyto vědomé bytosti musely upustit od všech nesprávných názorů vztahujících se k představám o vlastním 'já', 'já' druhých, živých bytostech a univerzálním 'já'. Dále, musely již upustit od všech nesprávných názorů vztahujících se k představě o neexistenci vlastního (osobního) 'já', 'já' druhých, živých bytostech a univerzálním 'já'. Pokud by tomu tak nebylo, jejich mysl by stále ještě ulpívala na takovýchto názorech.

Proto by každý následovník, jenž se snaží o dosažení anuttara-samjaksambódi, měl upustit nejen od představ o vlastním 'já', 'já' druhých, živých bytostech a univerzálním 'já', ale také od všech názorů vztahujících se k těmto představám, i od všech názorů na neexistenci takovýchto pojmů.

Je pravdou, že tathágata neustále ve svém učení používá takovýchto představ a pojmů, následovníci by však měli chovat v mysli neskutečnost těchto představ a pojmů. Vždy by si měli připomínat, že tathágata jich používá k objasnění dharmy, jen jako převozník používá voru k přepravení se na druhý břeh. Právě tak, jako už není třeba voru, když se dostaneme na druhý břeh, i tyto představy a pojmy o věcech by měly být zcela odstraněny, jakmile je dosaženo Osvícení. A o to spíše by měly být odstraněny představy o neexistenci a názory, že vše je neexistující.

Jak Subhuti dychtivě naslouchal Buddhovým slovům, učení tohoto spisu proniklo hluboko a on si plně uvědomil, že to je skutečná cesta k Osvícení. Slzy mu stouply do očí a řekl:

Vznešený! Nikdy předtím jsem plně nechápal toto hluboké učení. Ty jsi nyní otevřel mé oči, abych prohlédl a pochopil, jeho transcendentní moudrost.

To, čemu jsi nás učil, není omezeno žádnými nesprávnými představami o jevech. Tvé učení je, jak už jsi řekl, pouze vorem, který nás převezme na druhý břeh. Vznešený! Dnes, když jsem měl možnost vyslechnout toto učení, nebylo pro mne obtížné soustředit svoji mysl, a tak jasně porozumět jeho významu. To probudilo v mé mysli čistou víru. V budoucnosti, po 500 letech, bude-li tu někdo, připraven vyslechnout toto učení a připraven dosáhnout Osvícení, schopen soustředit svoji mysl na toto učení, takový následovník se stane dokonalým. Důvodem, proč bude takový následovník schopen v sobě probudit čistou víru, bude to, že přestane chovat jakékoli nesprávné představy o svém 'já', 'já' druhých, živých bytostech a univerzálním 'já'. Kdyby choval tyto představy, zabýval by se něčím, co je neexistující. Pokud je tedy schopen odstranit všechny nesprávné představy o jevech, pojmech a nesprávných názorech na ně, okamžitě se stane Buddhou.

Buddha byl s jeho odpovědí velice spokojen a řekl: Velmi správně, Subhuti! Pokud není následovník po vyslechnutí tohoto spisu překvapen, vyděšen, a neodkloní se od něj, pak může být právem nazýván dokonalým následovníkem.

Subhuti řekl Buddhovi: Pod jakým jménem bude znám tento spis - aby mu mohlo být porozuměno, aby mohl být studován a uctíván?

Buddha odpověděl:

Tento spis bude znám jako Vadžračchédikapradžňáparamitá. Pod tímto jménem bude uctíván, studován a dodržován. Co je tímto názvem myšleno? Znamená to, že když Buddha nazval tento spis Pradžňáparamitá, neměl na mysli žádné určité nebo nesprávné představy. Je to spis, jenž je tvrdý a ostrý jako diamant, který odřízne všechny nesprávné představy a přivede na druhý břeh, k Osvícení. Co myslíš, Subhuti, vyložil ti tathágata v tomto spise nějaké určité učení?

Ne, Vznešený! Tathágata nám v tomto spise nepředkládá žádné určité učení.

Internetový zdroj: <http://satori.mysteria.cz/diamant.html>